

Motion till riksdagen 2019/20:1121

av Carina Ödebrink m.fl. (S)

Apoteken ska vara tillgängliga – i hela landet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökad tillgänglighet till apotek och en garanterad servicenivå när det gäller läkemedelstillgång och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

2009 avvecklades det statliga apoteksmonopolet. Den dåvarande regeringen motiverade denna förändring med att det skulle öka tillgängligheten på läkemedel och sänka läkemedelskostnaderna. Samtidigt var detta givetvis en djupt ideologisk fråga. En central skiljelinje mellan höger och vänster ligger i synen på enskilt kontra gemensamt ägande. Detta förklarar också högerregeringens agerande. Ökade öppettider och bättre tillgänglighet torde inte vara omöjligt att åstadkomma även utan utförsäljning av gemensam egendom – en slutsats som både rapporten Låt den rätte komma in – hur har tillgängligheten påverkats av apoteksomregleringen, vårdvalet samt vårdgarantin och kömiljarden? (Myndigheten för vårdanalys, 2014) och Statskontorets slutrapport En omreglerad apoteksmarknad (2013) stödjer.

Studerar resultatet av utförsäljningen går det att konstatera att antalet apotek ökat och att öppettiderna förbättrats. Samtidigt har inte kundernas närhet till apotek förbättrats i motsvarande omfattning, vilket beror på att nya apotek framförallt öppnat i tätorter där tillgängligheten redan innan utförsäljningen får betecknas som god. Endast ett av tio nya apotek har, enligt Myndigheten för vårdanalys, öppnats i en ort där det inte sedan tidigare fanns ett apotek, och andelen människor som når sitt närmaste apotek på mindre än tio minuter är i det närmaste oförändrad. Denna bild bekräftas också i Sveriges apoteksförnings Branschrapport 2016. Samtidigt konstateras att e-handeln med receptförskrivna läkemedel ökar. Enligt Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets uppföljning av apoteksmarknadens utveckling från 2018 konstateras att 1 731 av 1 743

postorter i landet haft försäljning via e-handel. Hänvisas allt mer av försäljningen till e-handel riskerar detta dock att stänga ute inte minst äldre, dataovana personer från apoteksmarknaden. Därför kan inte e-handeln anses som ett argument för att inte ha god tillgänglighet på apotek i hela landet.

För att öka tillgängligheten till apotek även på landsbygden behöver det ses över vilka incitament som gör att vinstdrivande företag är intresserade av att öppna nya apotek på orter där det förväntade kundunderlaget är lägre. En möjlig väg skulle kunna vara att se över om det är möjligt att förändra handelsmarginalerna för läkemedel på ett sätt som gynnar landsbygden samtidigt som det inte bidrar till en överetablering i tätorterna.

En annan effekt av utförsäljningen av apotek har blivit att fler kunder inte får ut sin medicin vid första besöket på grund av att apoteket inte har den i lager. Enligt Myndigheten för vårdanalys upplever hälften som besökt apoteket att det förskrivna läkemedlet inte funnits i lagret vid första besöket, och Statskontoret konstaterar att den bibehållna tillgängligheten till läkemedel har uppfyllts i låg grad sedan utförsäljningen. Särskilt drabbade har de varit som fått recept på ett dyrt eller ovanligt läkemedel. I och med privatiseringen är det heller inte möjligt att, till skillnad från tidigare, ha tillgång till alla apotekskedjors lagersaldon, något som också det försvårar för människor i behov av läkemedel.

Denna utveckling är givetvis allvarlig, och särskilt slår den mot landsbygden där invånarna måste transportera sig en längre sträcka för att besöka apoteket. Som politiker finns det en skyldighet att agera där det är tydligt att marknadskrafterna inte fungerar. Detta är ett tydligt exempel. Med anledning av detta behöver vi därför se över om det borde införas en minsta garanterad servicenivå när det gäller lagerhållningen av mediciner.

Carina Ödebrink (S)

Johanna Haraldsson (S)

Peter Persson (S)